

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

ASIA

Ennakkovastaus asiassa R 21/3567

VASTAUKSEN ANTAJA / VASTAAJA

Juhana Pohjola

asiamies ja prosessiosoite

VT Jyrki Anttinen

Lakiasiaintoyimisto Anttinen Ky
Väylänvarrentie 189A
95720 Jarhoinen, Pello
puh. 040-5838042
s-posti: jyrki.anttinen@anttinen.fi

SYYTTEEN KIISTÄMINEN

Juhana Pohjola kiistää syytteen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sekä syyttäjän muut vaatimukset ja vaatii niiden hylkäämistä.

OIKEUDENKÄYNTIKULUVAATIMUS

Juhana Pohjola vaatii, että Suomen valtio veloitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa myöhemmin esitettävän laskelman mukaisesti.

KIISTÄMISEN PERUSTEET

Yleisön saataville asettaminen ja saatavilla pitäminen

Syytekohtan 2 teonkuvauksen ensimmäisen kappaleen mukaan Pohjola on 1.6.2011 – 29.4.2021 asettanut yleisön saataville ja pitänyt saatavilla solvaavan mielipiteen. Pohjola kiistää tämän. Julkaisun yleisön saataville asettaminen on tapahtunut jo vuosia ennen syytteessä kuvatun tekoajan alkamispäivää, joksi syyttäjä on katsonut rikoslain 11 luvun 10 §:n muutossäännöksen (511/2011) voimaantulopäivän 1.6.2011. Kirjoitus on julkaistu paperisena jo vuonna 2004 ja Suomen Luthersäätiön internet-sivustolla viimeistään vuonna 2007.

Kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevan lakimuutoksen säätämisperusteluissa todetaan ylläpitäjän rikosoikeudellisen vastuun edellyttävän tahallisuutta eli ennen kaikkea tietoisuutta aineiston lainvastaisuudesta (LaVM 39/2010 vp, s. 4). Lakivaliokunnan mukaan käytännössä kyse voi olla esimerkiksi siitä, että ylläpitäjän huomiota kiinnitetään sivustolla olevaan lainvastaiseen materiaaliin, mutta tällaisesta tiedosta huolimatta ylläpitäjä tietoisesti sallii aineiston pitämisen sivustollaan eikä ryhdy toimenpiteisiin sen poistamiseksi sivustolta, vaikka se olisi ylläpitäjälle teknisesti mahdollista (s. 4).

Pohjola kiistää syyksilukemisen edellyttämän tahallisuuden. Hän ei ole voinut mitenkään mieltää, että laajahkon opetussarjan yhden vihkosen kirjoitus voisi olla joltakin osin lainvastainen. Tekoajan alkaminen lakimuutoksen voimaantulosta johtaisi käytännössä taannehtivaan rikoslain soveltamiseen, sillä lakimuutoksella ei tarkoitettu kriminalisoida aikaisemmin julkaistua materiaalia, vaan selkiinntää ”maltillisesti” ylläpitäjän vastuun sääntelyä:

”Kyse on pitkälti voimassa olevien rangaistussäännösten täsmentämisestä ja osin rangaistavuuden lievistä laajentamisesta” (LaVM 39/2010 vp, s. 3).

”Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, ettei säännöksessä kriminalisoida tiettyä rasistista mielipidettä tai aineistoa itsessään, vaan kyseisen mielipiteen tai aineiston levittäminen yleisön keskuuteen.” (s. 4).

”Esitys merkitsee lakivaliokunnan mielestä varsin maltillista, nykytilaa selkeyttävää askelta ylläpitäjän vastuun sääntelyssä. Saadun tiedon mukaan oikeusministeriössä on esityksen valmistelun yhteydessä lähetetty lausunnonle myös ministeriössä laadittu muistio, jossa on pohdittu mahdollisia vaihtoehtoja ylläpitäjän vastuun lisäämiseksi. Saadun lausuntopalautteen perusteella on kuitenkin selvää, ettei vastuun lisääminen ole ongelmatonta. Valiokunta pitää hyvänä, että ylläpitäjän vastuukysymyksiä on pyritty selvittämään esitykseen sisältyvää muutosta laajemminkin. On kuitenkin järkevää ja tarkoituksenmukaista, että jatkossa ensin seurataan, miten nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvää ylläpitäjäänkin ulottuvaa sääntelyä jatkossa sovelletaan. Sitä, onko ylläpitäjän vastuuta tarpeen ja mahdollista entisestään laajentaa, voidaan arvioida, kun nyt esitetyistä muutoksesta on saatu kokemuksia.” (s. 4-5).

Lisäksi lakivaliokunta puolsi ”sananvapauden korkean suojan säilymiseksi” lakiesityksessä tarkoitettujen varaumien tekemistä lisäpöytäkirjan kriminalisointivelvoitteisiin (LaVM 39/2010 vp, s. 3). Näillä Euroopan neuvoston lisäpöytäkirjan 3, 5 ja 6 artiklaan tehdyillä

Suomen varaumilla (asetus lisäpöytäkirjan voimaansaattamisen voimaantulosta 983/2011, 3 §, LaVM 39/2010 vp, s. 5, HE 317/2010 vp, s. 13, 19, 20, 22, 48-50) tarkoitettiin turvata sananvapauden perusoikeutta liian tiukoilta kriminalisoinneilta. Näin ollen voimassaolevaa rikossäännöstä tulee lähtökohtaisesti tulkita kansallisen lainsäädännön pohjalta.

Syyttäjän näkemys poikkeaa lainsäätäjän tarkoituksesta ja merkitsee rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastaista kriminalisoinnin laajentamista.

Pohjolan vastuuasema ja menettely

Riidatonta on, että Juhana Pohjola on syytteen teonkuvauksen 2. kappaleesta ilmenevällä tavalla toiminut Suomen Luther-säätiön asiamiehenä ja hallituksen jäsenenä sekä Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan hiippakuntadekaanina.

Pohjola on Aamutähti -opetusarjasta vastaavana julkaissut jo vuonna 2004 Päivi Räsäsen kirjoittaman kirjoituksen "Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat kristillisen ihmiskäsityksen." (Myllypaino, Leväsjoki 2004).

Pohjola on sittemmin vuonna 2006 tai viimeistään vuonna 2007 päättänyt koko sarjan julkaisemisesta Luther-säätiön www.luthersaatio.fi internet-sivustolla.

Edelleen Pohjola on sittemmin vuonna 2013 tai viimeistään vuonna 2014 Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan hiippakuntadekaanina päättänyt samaisen kirjoituksen julkaisemisesta hiippakunnan internet-sivustolla www.lhpk.fi.

Mielipiteen solvaavuudesta

Syytteen teonkuvauksen kappaleissa 3-11 Päivi Räsäsen väitetään esittäneen kirjoituksessaan lausumia, jotka syyttäjä on teonkuvauksen kappaleista 13-15 ilmenevällä tavalla tulkinnut solvaaviksi. Pohjola kiistää, että julkaistussa kirjoituksessa olisi solvattu homoseksuaaleja ryhmänä heidän seksuaalisen suuntautumisensa perusteella.

Syytekirjelmään on koottu irrallisia lausumia kirjoituksen asiayhteydestä irrotettuina. Kirjoitusta tulee kuitenkin tarkastella objektiivisesti ja kokonaisuutena ottaen huomioon kirjoituksen lähtökohta, asiayhteys sekä viitekehys.

Kirjoitus on julkaistu jo vuonna 2004 osana Aamutähti-nimistä, luterilaista perusopetusta kristinuskosta antavaa sarjaa. Kirjoitus on kansineen 24 sivua pitkä. Sen sisältöä ei ole julkaisemisen jälkeen muokattu.

Julkaisu on antanut ja antaa edelleen Raamattuun ja luterilaiseen uskoon perustuen ajankohtaisen katsauksen kristillisestä avioliittokäsityksestä ja siitä, miten se on haastettu Suomessa sekä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Kirjoituksen julkaisemista vuonna 2004 edelsi yhteiskuntaa, kirkkoa ja kristittyjä puhuttanut lainsäädäntöhanke samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä. Julkaisun tarkoitus oli tässä tilanteessa antaa kristityille selvitystä tästä kysymyksestä ja siitä, mitä Raamattu opettaa aiheesta.

Julkaisu on hengellisesti perusteltu opetusvihko ja suomalaisen yhteiskunnan tilaa 2000-luvun alussa käsittelevä kirkkopoliittinen pamfletti. Kirjoituksessa on kyse uskonnolliseen sanomaan perustuvan kristillisen opetuksen levittämisestä, mikä kuuluu uskonnon- ja sananvapautta suojaavan perus- ja ihmisoikeussääntelyn (PeL 11 § ja 12 §, EIS 9 artikla ja 10 artikla, EU:n perusoikeuskirja 10 artikla ja 11 artikla) piiriin.

Koko Räsäsen kirjoitus perustuu kristillisen ihmiskäsityksen peruseriaatteisiin, joita ovat:

1. Jokainen ihminen on Jumalan kuva ja tasavertainen sekä yhtä arvokas. Tämä ilmenee kirjoituksen sivulta 13.
2. Jokainen ihminen on syntiin langennut ja syntinen. Homoseksuaalisesti toimivat eivät ole enempää langenneita tai sen syntisempiä kuin muut ihmiset. Tämä ilmenee kirjoituksen sivuilta 13 ja 16.
3. Kaikki ovat yhtä lailla Kristuksen rakastamia ja Jumalan sovittamia. Armon lahja kuuluu kaikille. Tätä on käsitelty kirjoituksen sivuilla 20 ja 21.
4. Kristillisen ihmiskäsityksen ja luomisjärjestyksen mukaan ihminen on kutsuttu elämään Jumalan tarkoittamaa seksuaalista elämää yhden miehen ja yhden naisen välisessä avioliitossa. Tätä on käsitelty kirjoituksen sivulla 19.

Syyttäjä on irrotanut teonkuvauksessa mainitut lausumat asiayhteydestään ottamatta huomioon edellä lausuttua taustaa. Esimerkiksi syytekirjelmän sivulla 5 teonkuvauksen kappaleessa 10 on esitetty lainaus kirjoituksen sivulta 12. Lainaus on katkaistu kesken kirjoittajan päättelyketjua. Pois on jätetty mm. seuraava virke, jossa ihmisen rikkinäisyys ulotetaan kaikkiin: ”Rikkinäisyyttä ei välttämättä itse huomaa tai sitä ei halua tunnustaa *ja tämä pätee kaikkiin ihmisiin.*” (kursivointi tässä). On ilmeistä, että syyttäjän arviointi on ollut kovin valikoivaa eikä millään muotoa objektiivista. Tekstiä ei ole tulkittu Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja perustuslaissamme suojatut sanan- ja uskonnonvapauden lähtökohdat asianmukaisesti huomioon ottaen.

Ideologiset ja tieteelliset erimielisyydet eivät ole oikeusjärjestyksemme hyväksymä peruste rajoittaa sananvapautta. Kun kirjoituksen lukee kokonaisuutena ja kun huomioidaan edellä mainitut kirjoituksesta ilmenevät peruslähtökohdat 1-4, on havaittavissa, että julkaistu kirjoitus ei ole miltään osin uhkaava, panetteleva eikä solvaava. Siinä ei ole miltään osin käytetty tyyppihalventavia sanavalintoja. On syytä havaita, että kristillinen ihmis-, synty- ja avioliittokäsitys voivat loukata jotakuta asiana ja vakaumuksena, mutta itse kirjoitus ei loukkaa eikä sen tarkoitus ole loukata tai halventaa kenenkään ihmisarvoa.

Pohjola korostaa, että syytteen teonkuvauksen viimeisessä kappaleessa ei ole kysymys Päivi Räsäsen lausumista, vaan syyttäjän tulkinnasta Räsäsen kirjoituksen tiettyjen asiayhteydestä irrotettujen lauseiden perusteella. Vastoin syyttäjän tulkintaa kirjoituksessa ei leimata homoseksuaaleja pedofiliaan taipuvaisiksi moraalittomiksi ja rikkinäisiksi ihmisiksi, joiden oikeuksien puolustaminen olisi kyseenalaista. Siinä ei leimata homoseksuaaleja seksuaalisen suuntautumisen perusteella heteroseksuaaleihin nähden aliarvoisiksi. Siinä ei myöskään rinnasteta homoseksuaalisuutta alkoholismiin ja rikolliseen taipumukseen. Kirjoituksessa ei loukata vaan päinvastoin korostetaan homoseksuaalien ihmisarvoa ja heidän tasavertaisuuttaan heteroseksuaalien kanssa niin yhteiskunnassa kuin Jumalan edessä.

Todettakoon vielä, että kirjoituksessa puolustettu avioliittokäsitys on edelleen Suomen

evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolain (1054/1993)1 luvun 1 §:ssä ilmaistun tunnustuksen mukainen. Kirkon asettamien vihkimisen edellytysten lainmukaisuus vahvistettiin Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO:2020:97.

Sovellettavista säännöksistä

Kirjoituksen rikosoikeudellinen arviointi ja Pohjolan tahallisuus sen julkaisemisessa ja saataville saattamisessa tulee tehdä kirjoituksen julkaisuajankohtana voimassa olleen lainsäädännön perusteella eli rikoslain 11 luvun 8 §:n mukaan siinä muodossa, kuin se oli 1.9.1995 voimaan tullessa laissa 578/1995. Pohjolan käsitys on, että teko ei täytä julkaisemishetkellä voimassa olleen kiihottamissäännöksen tunnusmerkistöä.

Vaikka katsottaisiin, että tekoon tulee soveltaa myös sittemmin 1.6.2011 voimaan tulleen lain 511/2011 tunnusmerkistöä, ei rikos tällöinkään täyty.

Vielä kiinnitetään huomiota mahdollisen rikoksen vanhentumiseen. Ei voi olla oikeusjärjestyksemme mukaista, että noin 17 vuotta sitten kirjoitetun ja julkaistun kirjoituksen edelleen saatavilla pitäminen johtaisi siihen, että mahdollinen rikos ei vanhenisi. Vastaavalla periaatteella esimerkiksi käytännössä kaikista maamme kirjastoista vastuussa olevien tulisi joutua syytteeseen siitä, että kirjastoissa on tarjolla lainattavaksi avoimen syrjiviä ja jopa väkivaltaan erilaisia kansanryhmiä vastaan yllyttäviä teoksia.

Perustuslain säännökset kriminalisointiperusteena

Lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa (ROL) 5 luvun 2 §:n 1 momentin 5-kohdan mukaan syyttäjän on haastehakemuksessa ilmoitettava rangaistusvaatimus ja lainkohdat, joihin se perustuu.

Syytteessä vaaditaan rangaistusta paitsi rikoslain 11 luvun 10 §:n niin myös perustuslain 1, 6 ja 7 §:ien perusteella.

Perustuslain 1 §:n 2 momentissa säädetään ihmisarvon loukkaamattomuudesta. Kyseinen säännös ilmaisee yleisellä tasolla perustuslain arvoperustaa ja vaikuttaa perusoikeuksien taustalla ohjaten lainsäätäjää. Sillä ei ole itsenäistä suoraa sovellettavuutta tuomioistuimissa (Perusoikeuskomitean mietintö KM 1992:3, s. 167).

Perustuslain 6 §:ää ei voida käyttää rangaistuksen tuomitsemisen perusteena, sillä yhdenvertaisuuden periaate konkretisoidaan lainsäädännössä ja syrjintä on kriminalisoitu rikoslaissa. Myöskään perustuslain 7 §:ää ei voida käyttää rikossäännöksenä, sillä siinä mainitut perusoikeudet on turvattu säätämällä niihin kohdistuvat oikeudettomat teot rangaistaviksi.

TODISTELU

Asiakirjat:

1. ”Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi. Homosuhteet haastavat ihmiskäsityksen”, 2004, esitutkintapöytäkirjan liite 2
-todistusteema: kristillisen avioliittokäsityksen puolustaminen suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvopohjan murroksessa 2000-luvun vaihteessa
2. Luther-säätiön ja Lähetysshiippakunnan tunnustukset, liitteet 4 ja 6
-todistusteema: julkaisijan sitoutuminen Raamattuun
3. Tutkinnanjohtajan Markku Silenin päätös 13.9.2019 esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, liite 17
-todistusteema: perusteet, joilla katsottu ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta
4. Nettiartikkeli 7.11.2019, Virpi Kurvinen, lisätutkintapöytäkirja Li1 s. 9-11
-todistusteema: professori Matti Tolvasen kannanotto, ei halventamistarkoitusta

Henkilötodistelu

1. Juhana Pohjola todistelutarkoituksessa
2. Päivi Räsänen todistelutarkoituksessa

PÄIVÄYS

Pello 9.8.2021

Jyrki Anttinen
VT, Pello
Juhana Pohjolan asiamies